

растений / И.А. Григорюк , В.И. Ткачев , С.В. Савинская, Н.Н. Мусиенко. – К.: Науковий світ, 2003. – С. 109-112;

3. Лаханов А.П. Об оценке гречихи на засухоустойчивость/ А.П. Лаханов // Селекция и семеноводство. – 1992. – С. 9-10.

4. Методы оценки устойчивости растений к неблагоприятным условиям среды / Под ред. Г. В. Удовенко. – Л.: Колос, 1976. – 318 с.

5. Олейникова Т.В. Определение засухоустойчивости сортов пшеницы и ячменя по прорастанию семян на растворах сахарозы с различным осмотическим давлением / Т.В. Олейникова, Н.Н. Кожушко // Доклады ВАСХНИЛ. – 1970. – №8. – с. 5-8.

6. Сидорчук В.И. Сорты яровой вики с высоким адаптивным потенциалом / В.И. Сидорчук // Направления и методы совершенствования селекции зерновых и зернобобовых культур: сб. научных трудов. – Киев, 1994. – С. 36-41.

7. Черчель В.Ю. Оценка и отбор исходного материала кукурузы на жароустойчивость по физиологическим признакам / В.Ю. Черчель, Н.В. Вишневецкий, Л.А. Максимова // Сб. Генетика, селекция и технология возделывания кукурузы. - Краснодар, 1999. – С.136–139.

8. Шматько И.Г. Устойчивость растений к водному и температурному стрессам / И.Г. Шматько , И.А. Григорюк, О.Е. Шведова. – К.: Наукова думка, 1989. – 224 с.

Аннотація

Гагин А.А., Петракова Е.А., Гагина Т.В.

Оценка сортов вики яровой как источников засухоустойчивости

Приведены результаты определения засухоустойчивости некоторых сортов и гибридов вики яровой. Найдены сорта-доноры устойчивости к засухе и приведены результаты гибридизации. Обнаружено, что признак засухоустойчивости наследуется гибридами от сверхдоминирования до депрессии.

Ключевые слова: *засухоустойчивость, сорт, гибрид, наследование, вика яровая, адаптивность.*

Annotation

Hahin A. Petrakova O. Nahina T.

Estimate varieties of common vetch as drought resistance sources

In this article results research drought resistance some cultivars and hybrids of common vetch. There was find donor-cultivars with drought resistance and spend hybridization. There was revealed, what traits drought resistance is inherited by hybrids from overdominance to depression.

Key words: *drought resistance, cultivar, hybrid, inheritance, common vetch, adaptation*

УДК 634.224:631.521

О.В. ГАЛИЧ, молодший науковий співробітник

Інститут помології ім. Л.П. Симиренка НААН України

**СОРТИ АЛИЧИ ВЕЛИКОПЛІДНОЇ ДЛЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
ВИРОЩУВАННЯ ТА СЕЛЕКЦІЇ**

Представлено результати вивчення інтродукованих та вітчизняних сортів аличі великоплідної в умовах Правобережного Лісостепу України.

Ключові слова: *алича великоплідна, урожайність, сорт, селекція*

Вступ. Алича – цінна плодова культура [1]. Однак, серед кісточкових вона є однією з найменш відомих. Цінність і значення аличі як плодової культури обумовлені переліком властивих їй біологічних і господарських ознак. За швидкоплідністю вона перевищує черешню, вишню, сливу і, як персик, перший товарний урожай дає на четвертий рік після посадки в сад. Це зумовлено тим, що маючи надзвичайно інтенсивний, в дві-три хвилині ріст пагонів, ця культура за один вегетаційний період формує крону, на пагонах якої масово закладаються генеративні бруньки. Довгий період поступання (липень-серпень) плодів аличі різного забарвлення (жовті, червоні, сині, чорні) і смаку (кислий, кисло-солодкий, солодкий) дозволяють

задовольнити запити найбільш вибагливих споживачів і переробної промисловості [5].

Ця культура є цінним матеріалом для селекційної роботи. Вона добре схрещується майже зі всіма видами слив, різними видами абрикоса і персика, передаючи гібридам свої позитивні властивості, зокрема посухостійкість, імунність, а персику, як менш зимостійкій культурі, і морозостійкість. Схрещувати аличу можна також з вишнею і черешнею [1].

Більшість споживачів садової продукції сприймають аличу як дрібноплідну кісточкову культуру, яка дає невеликі (вагою в 8 – 15 г) плоди жовтого, червоного та синього забарвлення і кислого смаку, що придатні в основному для виготовлення якісного варення та джему. Це сталося очевидно тому, що у промисловому садівництві України алича має коротку історію.

Майже до 50-х років ХХ століття алича в садівників України була відома основним чином як цінна насінна підщепа, яку використовували у плодкових розсадниках для вирощування саджанців сливи, а також персика та абрикоса [2].

Найбільш цінним є різновид алича гібридна, отриманий внаслідок схрещування сортів сливи китайської з аличею типовою кримською. В науковій термінології з 2002 р. російським вченим введено ще один її термін-синонім – слива руська [4].

Прийнято вважати, що основним фактором, який стримує розповсюдження аличі в північні райони України, є її низька зимостійкість. Основною причиною є недостатня вивченість нового сортименту цієї культури, отриманого за останні два десятиліття вітчизняними та зарубіжними селекціонерами, та незадовільна інформованість спеціалістів садівників про ці досягнення [3].

Метою досліджень є господарсько-біологічна оцінка вітчизняних та інтродукованих сортів аличі великоплідної, виділення кращих для створення сортів універсального призначення.

Матеріали та методика досліджень. Дослід закладено на Центральному відділенні Інституту помології ім. Л.П.Симиренка НААН за схемою 5 x 4 м.

Предметом досліджень були вітчизняні та інтродуковані сорти аличі.

Дослідження проводилися по методиках «Програма і методика сортовивчення плодкових, ягідних і горіхоплідних культур» Мічурінськ 1973 [5]; «Методика проведення експертизи сортів плодово-ягідних і горіхоплідних культур та винограду» [7]

Результати досліджень. Алича відноситься до групи кісточкових культур з найбільш коротким періодом зимового спокою квіткових бруньок і з найбільш раннім цвітінням (на день-два пізніше абрикоса). В умовах дослідів цвітіння припадає на другу-третю декаду квітня (в залежності від року). Спека та відсутність опадів скорочують протяжність та різницю цвітіння між сортами.

Одна із кращих насінневих підщеп для аличі – сіянці аличі дикої (а також стійких культурних сортів) [8].

Урожайність аличі є одним з важливих господарських показників.

В результаті вивчення зібраних в колекційних насадженнях сортів аличі великоплідної за урожайністю виділилися сорти Найдьона 24,55, Жемчужина 23,90, Нікітська жовта 23,6 і Бархатна 23,35 т/га (таблиця 1).

Середня маса плодів коливалася від 23,0 до 31,0 г. Цей показник переважав у сортів Бархатна, Найдьона та гібридної форми №10643 31,0, 31,0 та 30,5 г відповідно. Абсолютна маса кісточкі досліджуваних сортів коливається від 0,75 до 1,02 г.

Важливим показником, особливо, при використанні плодів аличі в якості сировини для технічної переробки, є відносна маса кісточкі. Цей показник був у межах 2,2 % в сортів Найдьона і Бархатна та 4,1 у сорту Подарок друзям.

Плоди аличі великоплідної досліджуваних сортів отримали добру оцінку за зовнішню привабливість та смакові властивості. Високі смакові властивості мають сорти аличі Жемчужина 8,8 балів, Найдьона 8,6 та Бархатна 8,5.

Аналітичною лабораторією Інституту помології ім. Л.П.Симиренка проводилася біохімічна оцінка плодів аличі великоплідної.

Таблиця 1

Якісні показники плодів аличі великоплідної

№ п/п	Назва сорту чи гібриду	Урожайність т/га	Маса плоду, г		Маса кісточки		Дегустаційна оцінка, бал
			середня	максимальна	абсолютна, г	відносна, %	
1.	Кубанська комета	17,30	28,0	32,0	0,75	2,7	8,2
2.	Нікітська жовта	23,60	24,4	32,6	0,58	2,4	8,3
3.	Найдьона	24,55	31,0	40,6	0,69	2,2	8,6
4.	Гек	20,90	23,8	32,0	0,95	3,9	8,2
5.	Подарок друзям	13,23	20,5	28,1	0,85	4,1	8,3
6.	Бархатна	23,35	31,0	40,6	0,69	2,2	8,5
7.	Жемчужина	23,90	23,0	33,7	0,72	3,1	8,8
8.	№10643	22,15	30,5	41,6	0,73	2,4	8,4

Смак та хімічний склад плодів аличі дещо специфічний. Це полягає в притаманній для цього плоду вищій кислотності, меншій цукристості та особливому аромату. Показники залежать, в свою чергу, від ґрунтово-кліматичних умов вирощування та сортових особливостей.

За результатами оцінки встановлено, що вміст сухих речовин в досліджуваних плодах аличі різноманітний і знаходиться в межах 12,84 – 16,10 % (табл. 2).

Найбільше сухих речовин у плодах таких сортів: Жемчужина, Найдьона та Подарок друзям 16,10, 15,80 і 15,70 відповідно. Найнижчий цей показник у сорту Кубанська комета 12,84 %.

Вміст сухих розчинних речовин в плодах коливається в межах 11,55 у сорту Гек та 14,86 % у сорту Жемчужина.

Високий вміст цукру відмічено у сорту Найдьона 7,93 та Подарок друзям 7,77 %. У решти сортів вміст цукру становив 5,06 – 7,10%.

Методом селекції сортів столового типу на підвищений вміст цукрів можна створювати гібриди з високим вмістом сухих речовин і, як наслідок, отримати форми з плодами універсального використання [5].

Таблиця 2

Хімічний склад плодів аличі великоплідної

№ п/п	Назва сорту чи гібриду	Сухі речовини, %	Сухі розчинні речовини, %	Цукри, %	Кислоти, %	Вітамін „С“, мг/100 г
1.	Кубанська комета	12,84	11,80	5,06	1,15	4,33
2.	Нікітська жовта	15,40	13,31	6,40	1,20	4,42
3.	Подарок друзям	15,70	13,31	7,77	1,56	4,81
4.	Гек	14,00	11,55	6,73	1,67	4,03
5.	Найдьона	15,80	12,22	7,93	1,54	4,16
6.	Бархатна	13,85	11,77	5,73	1,48	4,03
7.	Жемчужина	16,10	14,86	6,90	1,94	3,90
8.	№10643	15,50	12,42	7,10	1,61	4,48

Загальна кислотність плодів аличі становить 1,15 – 1,94 %. З найнижчим вмістом кислоти виділено сорт Кубанська комета, з найвищим - сорт Жемчужина. Саме кислотність в значній мірі визначає смак плодів. Найвищий цукрово-кислотний індекс мали сорти Нікітська жовта (5,3), Найдьона (5,1) та Подарок друзям (4,9).

Плоди аличі багаті різними біологічно активними сполуками. В них накопичується дещо більше аскорбінової кислоти, ніж в плодах сливи домашньої – до 16,4 мг на 100 г сирової маси. В плодах аличі міститься також до 70 мг каротину на 100 г сирової маси.

В результаті проведених досліджень найбільше вітаміну „С“ було відмічено у плодах сорту Подарок друзям (4,81) та гібридній формі 10643 (4,48 мг/100 г).

Висновки. Отже, в результаті проведених досліджень за комплексом господарських та хімічних показників виділилися в умовах Правобережного Лісостепу України такі сорти

аличі великоплідної Найдьона, Нікітська жовта, Жемчужна, Бархатна, які доцільно залучати до селекційного процесу: - за показником урожайності – Найдьона, Жемчужина; - за показником середньої маси плодів та малою відносною масою кісточки – Бархатна, Найдьона; - за хімічним складом – Нікітська жовта, Найдьона, Жемчужина.

Список використаних літературних джерел

1. Власюк С.Г. Слива і алича. – Київ: Урожай, 1989. -132 с.
2. Павлюк В.В. Алича великоплідна. – Київ: КП „Дім, сад, город“, 2008. – С. 68.
3. Павлюк В.В. Результати вивчення аличі на півночі України //Міжвідомчий тематичний науковий збірник Садівництво. – Київ: Нора-Прінт, 2000. - № 50. – С.113 – 121.
4. Павлюк В.В., Юрченко Т.П., Юрченко В.Г. Оцінка якості плодів аличі // Садівництво. –К.: Фірма «Серж», 2005.-Вип. 57. –С. 406-414.
5. Помология //Под общей редакцией М.В. Андриенко. Киев: Урожай, 1997. Т. 3. 273с.
6. Програма и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур //Под общ. редакцией Г.А.Лобанова. – Мичуринск, 1973. – 491 с.
7. Методика проведення експертизи сортів плодово-ягідних і горіхоплідних культур та винограду //Під загальною редакцією В.В.Волкодава. Офіційний бюлетень. – 232.
8. Шеренговий П. Алыча, достойная похвал / П.Шеренговий, Н.Шевчук // Огородник. – 2008. – С. 20–21.

Аннотація

Галыч Е.В.

Сорта алычи крупноплодной для новейших технологий выращивания та селекции Представлены результаты изучения интродуцированных и отечественных сортов алычи крупноплодной в условиях Правобережной Лесостепи Украины.

Ключевые слова: алыча крупноплодная, урожайность, сорт, селекция

Annotation

Halych O.

Sorts of myrobalan plum large-fruited for the newest technologies of growing and selection The author presents the results of investigation of the myrobalan plum large-fruited introduced and home cultivars sorts under the conditions of the Ukraine's Right-bank Lisosteppe.

Keywords: myrobalan plum large-fruited, productivity, sort, selection

УДК 631.52.631.23

О. В. ГРИЦАЙ, молодший науковий співробітник
Інституту помології ім. Л.П.Симиренка НААН України

ПРОДУКТИВНІСТЬ МАТОЧНИКА КЛОНОВИХ ПІДЩЕП ЯБЛУНІ ПРИ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ ВИРОЩУВАННЯ

В статті висвітлено питання впливу різних схем садіння клонових підщеп яблуні на визрівання відсадків та продуктивність маточника.

Ключові слова: підщепи, яблуня, маточник, короткий цикл

Вступ. Основними компонентами у садівництві є підщепи та сорти. Клонові підщепи в Україні вирощують здебільшого вертикальними, рідше горизонтальними відсадками та іншими способами. При цьому навіть у дослідах одержують 100-150 тис. стандартних підщеп з 1 га і лише в окремих випадках – 300 тис. і більше; у промислових маточниках вихід відсадків здебільшого на 20-60% нижчий [1,4]. Отримати максимальну кількість стандартних відсадків у маточнику можна лише при впровадженні високопродуктивних технологій, які передбачають застосування найбільш ефективних способів розмноження клонових підщеп [2,3]. Вивчення і розробка нових способів та можливостей одержання великої кількості високоякісного підщепного матеріалу у маточнику вегетативно розмножуваних підщеп є актуальними.